

Rahman ve Rahim olan Allah'in adıyla

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları / 721
Cep Kitapları / 83
Sorunlarımız Sorumluluklarımız Serisi - 7

Yayın Yönetmeni: Dr. Yüksel Salman
Editör: Dr. Ömer Menekşe
Koordinasyon: Dr. Hafsa Fidan
Tashih: Ömer Çetinkaya

Grafik & Tasarım

RIHTİM Ajans Tel: (0312) 418 16 23

Baskı

Saray Matb. Kağ. Kırt. Tic. ve San. A.Ş. / (0) 312 527 28 90

3. Baskı, Haziran 2011

2011-06-Y-0003-721

ISBN 978 -975-19-4292-0

Sertifika No: 12930

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mahallesi Dumlupınar Bulvarı No: 147/A
Çankaya / ANKARA
Tel: (0312) 295 72 93 - 94
Faks: (0312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: (0312) 295 71 53 - 71 56
Faks: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

YAŞLILARA SAYGI

Lamia LEVENT

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

*Bu eser, Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 14/04/2008 tarih
ve 39 sayılı kararıyla basılmıştır.*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ • 7

GİRİŞ • 11

YAŞLILIĞIN GETİRDİKLERİ • 19

YAŞLILIK HAYATTAN KOPMA DEĞİLDİR • 26

TEK İHTİYAÇLARI İLGİ ve SEVGİ • 34

HUZUREVİ SON ÇARE DEĞİL • 46

KISSADAN HİSSE • 52

ÖNSÖZ

İnsan, toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Toplu hâlde yaşayan insanlar arasında huzur ve mutluluğun sağlanabilmesi için bireylerin, hak ve yükümlülüklerini bilmeleri ve sorumluluk bilinci içerisinde bunun gereğini yerine getirmeleri gerekir. Sorumluluk bilinci önce kişinin kendisine karşı sorumluluğu ile başlamaktadır. Kendisine karşı sorumluluğunu bilen insan, ailesi ve topluma karşı olan sorumluluğunu da yerine getirebilir.

“İnsanoğlu kendisinin başboş bırakılacağını mı sanır?” (Kıyâme, 75/36) âyeti, insanın sorumluluk sahibi bir varlık olduğunu belirtmekte, *“Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz.”* (Tekâsür, 102/8) âyeti de kendisine başta akıl olmak üzere verilen sayısız nimetlere karşılık insanın da, gücü nispetinde yerine getirmek zorunda olduğu belli yükümlülükleri olduğunu ifade etmektedir.

Toplumları derinden sarsan sayısız sorunun yaşandığı günümüz dünyasında, insanlık onuruna yakışır aydınlık geleceğin inşası için hepimize sorumluluklar düşmektedir. Zira içinde yaşadığımız dünyada insanlık olarak birçok sorunla karşı karşıyayız.

Dünya genelinde insanlığın geleceğini tehdit eden açlık, fakirlik, işsizlik, çevre kirliliği, doğal afetler, sosyal adaletsizlik, fırsat eşitsizliği, ahlâkî çöküntü, manevî kirlenme, madde bağımlılığı, inançsızlık, zulüm, yolsuzluk, yetersiz sağlık koşulları, eğitim ve hukuk alanında karşılaşılan sorunlar, tarihî ve kültürel değerlerin yok edilmesi ve benzeri

problemlerin yanı sıra insanlar arasındaki diyalog, hoşgörü ve tolerans eksikliği, farklılıklara karşı tahammülsüzlük ve farklılıklarla barış içinde bir arada yaşama konusunda yaşanan şiddet ve terör gibi sorunlarla iç içeyiz.

Bu sorunlar yalnızca bir yöreyi, bölgeyi ya da halkı değil küresel anlamda bütün insanları şu ya da bu şekilde etkilemekte ve ilgilendirmekte, bu sorunların üstesinden gelebilecek toplumlar arası/uluslararası kalıcı çözüm yolları aranmaktadır.

Aslında bütün bu toplumsal sorunların başında sahip olduğumuz değerleri fark edememek ve bu değerleri hayata geçirememek yatmaktadır. Bu itibarla değerlerimizi fark etmek ve o değerleri bir davranış bilincine ve yaşayan bir değer hâline getirebilmek son derece önemlidir. Hiç şüphesiz sahip olduğumuz en önemli değer de inanç ve öğretileriyle 14 asırdır insanlığı aydınlatan bir ışık kaynağı olan yüce dinimiz İslâm'dır.

Bugün, insan potansiyelini geliştirme adına ortaya çıkan psikoterapi yöntemlerinden, ekolojik sorunlara ve uyuşturucu ile mücadeleye varıncaya kadar belki de tüm dünya toplumları, dinin müdahalesine, katkısına, daha açıkçası “kutsal”a ihtiyaç duymaktadır. Ve İslâm çağdaşlık adına bu katkıyı sağlayabilecek, çağdaş dünya için yeni dinî formlar üretebilecek dinamik bir dindir.

Bu itibarla yüce dinimizin emir ve tavsiye ettiği paylaşma ve yardımlaşma gibi prensiplere kulak verip, birbirimize karşı yerine getirmemiz gereken birtakım görev ve sorumlulukların bilincinde olarak, omuz omuza vermeli, hayatı acı ve tatlısıyla paylaşmalı, daha yaşanabilir kılmalı, sosyal yar-

dımlaşma ve paylaşmayı temel alan bir hayat tarzını sürdürmeli, mutlu ve huzurlu yarınlara hep birlikte kavuşmalıyız.

Diyanet İşleri Başkanlığımız, üstlendiği yasal görevin sınırları içinde kalarak günümüz insanının dinî talep ve ihtiyaçlarını karşılamayı, toplumsal huzur ve bütünleşmeyi sağlamayı bir sorumluluk olarak kabul etmektedir. Toplumun manevî hayatını olumsuz yönde etkileyen aile içi sorunlar, toplumun neredeyse her bir katmanında farklı şekillerde tezahür eden şiddet, töre cinayetleri, insan hakları ihlalleri, çevreye karşı ilgisizlik, kötü ve zararlı alışkanlıklar gibi ortak duyarlılık ve çözüm gerektiren sosyal konularda dinî bilgi açısından topluma rehberlik etmeyi, bu alanda varsa yanlış dinî anlayışları gidermeyi, bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yürüten ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmeyi bir görev bilmektedir. Birlikte ve barış içinde yaşadığımız, birbirimize insan olarak saygı ve sevgi duyduğumuz bir dünyayı inşada yüce dinimizin kalıcı öğretisini yapı taşı kılmayı hedeflemektedir.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan “Sorunlarımız ve Sorumluluklarımız” adlı bu seri, çağdaş sorunların yakıcılığını, bugünün dünyasını göz önüne alarak, dinin asıllarından özgür düşünceyle ürettiğimiz, inanç ve ahlâkla bütünleşen sahih bilgiyle aşabileceğimizi, sağlıklı bir din algısının ve gündelik hayata yön veren bir maneviyatın topluma ne derece huzur ve sükûnet sağlayabileceğini göstermektedir.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Giriş

“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.”

(Hadis-i Şerif)

İnsanın doğumla başlayan hayat serüveni, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık basamaklarından geçip ölümlle nihayete erer. Hayatın akışı içerisinde, her dönem zamanla yerini bir sonraki döneme bırakmaktadır. İnsanın geçirmiş olduğu bu hayat evrelerine Kur'an-ı Kerim şu ayetle dikkat çeker:

“O, sizi (önce) topraktan, sonra az bir sudan (meniden), sonra “alaka”dan yaratan, sonra sizi (ana rahminden) çocuk olarak çıkaran, sonra olgunluk çağına ulaşmanız, sonra da ihtiyarlamanız için sizi yaşatandır. İçinizden önceden ölenler de vardır. Allah bunları, belli bir zamana erişmeniz ve düşünüp akıl erdirmeniz için yapar.” (Mü'min, 40/67)

Ayet-i kerimde de ifade edildiği gibi doğum ve ölüm gibi yaşlılık da ilahi kanunun bir gereğidir ve ömrü vefa eden her insan kendini ihtiyarlık potasında buluverir.

Doğrusu tarih boyunca insan anatomisiyle ilgilenen birçok bilim adamı ve doktor yaşlılığı ortadan kaldırmak veya en azından onu asgari düzeye indirmek için çok uğraşmış, ancak bunu başaramamıştır. Günümüzde birtakım estetik ameliyat ve tedavilerle vücutta yüzeysel bir iyileştirme yapılabiliyorsa da bedendeki çöküşün ve ömür ağacının kurummasının önüne geçilememiştir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.s.): *“Allah her hastalık için mutlaka bir deva vermiştir. Ancak bir dert müstesna, o da ihtiyarlıktır.”* (Ebu Davud, “Tıb”, 1) buyurarak insan için yaşlılığın kaçınılmaz olduğu gerçeğini haber vermiştir.

Yaşlılık hayatın kaçınılmaz bir gerçeği ve her canlıyı bekleyen bir süreçtir. Aslında evrende her şeyde yaşlanmaya benzer bir süreç gözlemlenmektedir. Bir günlük zaman diliminde; sabahın erken saatleriyle bir doğuş, kuşlukla bir gençlik, öğle ile bir olgunluk ve durulma, ikindi ile bir tezgâh kapatma hazırlığı, akşamları yuvaya dönüş ve nihayet gece ile bu sürecin kapatılması ve yarın için istirahataya çekilme vardır. İnsan noğlu, aynı süreci ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış oluşumlarıyla da yaşamaktadır. İnsan için önce

çocukluk, gençlik, olgunluk ve nihayet ardından yaşlılık hâli gelir. Nereye kadar gittiğini bilmediğimiz galaksiler âleminde bu durum devam etmekte ve bunların da ötesindeki devri daim ise elbette bilinen bu gezegenlerle ilgili olan aynı safhaların sona ermesiyle olacaktır. (Faruk Beşer, “İslâm ve Yaşlılık Sorunu”, *Özveri Dergisi*, s. 2)

Madem yaşlılığı durdurmak mümkün değil, öyleyse yapılması gereken onu kabullenmek ve yaşlılık günlerine kendimizi şimdiden hazırlamaktır. Hayatın sona yaklaşan bu demlerini verimli ve sevimli bir hâle getirmek, sıkıntılı ve çekilmez bir hâle getirmek de bizim elimizde. Ömrü olan herkes yaşlanacağına göre insanoğlu, ihtiyarlık gelmeden önce salih ameller yapmak suretiyle hayat sermayesini şuurlu bir şekilde kullanmayı bilmelidir.

Sevgili Peygamberimiz: *“Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini bilin. Hastalık gelmeden önce sağlığın, meşguliyet gelmeden önce boş vaktin, yaşlılık gelmeden önce gençliğin, ölüm gelmeden önce hayatın, fakirlik gelmeden önce zenginliğin kıymetini bilin.”* (Camîu’s-sağîr, I, 40) buyurarak kaçınılmaz olan yaşlılık gelmeden önce gençlik nimetinin kıymetini bilmemiz konusunda bizleri uyarmaktadır.

Geçen yıllarla beraber gençliğin de elden uçup gittiğini dile getiren Ömer Hayyam’ın dizelerine kulak verelim:

“Gençlik dediğin kitap okunmuş artık;
Eyyâmı bahar uzaklaşmış kış artık,
Bir neşeli kuştur gençlik fakat heyhat,
Gelmiş, konmuş, ötüp de uçmuş artık.”

Yaşlılık, hayatın son demleridir. Artık gençliğin tozpembe çağları geçmiş ve ömrün sonbaharına gelinmiştir. Ölüm belki bir adım ilerimizdedir. Dolayısıyla bu dönem hayatın ve ölümün, gençliğin ve yaşlılığın gerçek anlamlarına vâkıf olduğu ve hakkaniyetli değerlendirmelerin yapıldığı bir bilgelik çağıdır. Ömrün saman alevi gibi yanıp geçiveren kısacık bir süre olduğunu en iyi idrak edenler yaşlılardır.

Yaşlılık, yaratılışın tersine çevrilmesi yani ikinci bir çocukluk dönemidir. Çünkü yaşlanan insanın hem psikolojik hem de fizyolojik bir takım güç ve yetilerinde zayıflama meydana gelmektedir ve bir anlamda yaşlılar çocukluk dönemine geri dönmektedir. Artık bu devrede insan,

güçlülük yerine âcizlik, güzellik yerine çirkinlik, sağlık yerine hastalık gibi kaçınılmaz hallerle baş başa kalır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de yaşlılıktan bahseden bir ayette "erzelil- umur" (ömrün en zor/en güç çağı) (Hac, 22/5) tabiri kullanılmakta ve sevgili Peygamberimiz: *"Allah'ım, ömrümün en zor çağına düşmekten sana sığınırım."* (Buhari, "Cihad", 25), *"Allahım! Acîzlikten, tembellikten, korkaklıktan ve ihtiyarlıktan sana sığınırım."* (Buhari, "Deavat", 38) dualarıyla yaşlılığın bu en güç hâlimden Allah'a sığınmaktadır.

Yaşlılık, insana ne kadar acîz ve zayıf bir varlık olduğunu hatırlatan ve ne kadar yaşarsak yaşayalım bir gün mutlaka bu hayatın sona ereceğini anlatan bir dönemdir. Hz. Ömer'in, kendisine her gün ölümü hatırlatması için birini ücretle tuttuğu, bir zaman sonra saçlarına aklar düştüğünde ise artık bunu hatırlatmaya gerek olmadığını, saçlarına düşen akların ona ölümü hatırlatmak için kâfi geldiğini söylediği rivayet edilir. Evet, insanın başına yağan karlar ona ömrünün kışını yaşadığını haber verir.

Hayatlarının en âciz çağında olan ve pek çok şeyini geçen yıllarla beraber yitirmiş olan yaşlılara saygı ve hürmet gösterilmesi gerektiğini öğütleyen Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır:

“Küçüklerimize acımayan, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.” (Tirmizi, “Birr”, 15)

O, yaşlı insanları masum çocuklarla eşdeğer görmüş: *“İçinizde masum çocuklar ve belî bükük yaşlılar olmasaydı belalar başınıza sel gibi akacaktı.”* (Heysemi, Mecmeu’z-Zevaid, X, 227) buyruğu ile yaşlıların Yüce Allah’ın rahmetine ne kadar yakın olduklarını ve bu sebeple onlara saygıda kusur edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca yaşlıların hayır dualarının alınması gerektiğine işaretler, onların varlığının rızkımızın genişlemesine vesile olduğunu, bela ve musibetlere karşı birer kalkan vazifesi gördüğünü beyanla şöyle buyurmuştur:

“Zayıf ve düşkünlerinize dikkat ediniz. Zira siz onlar sayesinde yardım görür ve rızıklanırsınız.” (Ebu Davud, “Cihad”, 69)

Yaşlılık dönemi, bir yönüyle hayata doygunluk olduğu gibi, diğer taraftan da iniş ve çıkışın, sevinç ve kederin eksik olmadığı yorgunluk safhasıdır. Çünkü insan, yaşlandıkça güçsüzleşir. Eskisi gibi çalışamaz hale gelir. Çevreye ilgisi azalır, sosyal ilişkilerinde gittikçe düşme gözlenir. Çeşitli hastalıklarla iyice güçten düşer ve bakıma muhtaç hale gelir. Hafıza zayıflar ve unutkanlık baş gösterir.

Duygusallığın en yoğun olduğu bu dönemde yaşlıları rencide edecek, incelmış ruhlarını

üzecek, kalplerini kıracak tavırlardan kaçınmak gerekmektedir. Çünkü bugün, gücümüz kuvvetimiz yerinde, gençliğimize ve güzelliğimize güveniyoruz. Ama ömür kifayet ederse yarın bizler de yaşlanacağız. Eğer yaşlılık çağında ilgi ve hizmet bekliyorsak yaşlılarımıza hürmeti bir yük olarak görmememiz gerekir. Peygamberimizin şu sözleri bize bu gerçeği haber vermektedir:

“Herhangi bir genç, yaşımdan dolayı bir ihtiyara hürmet ederse Cenab-ı Allah da yaşlılığında ona hizmet edecek kimseler takdir edecektir.”
(Tirmizi, “Birr”, 75)

Yaşlılığın Getirdikleri

*“Yüzün sararması, saçın sakalın ağarması
olgunlaşmış aklı müjdeler.*

*Yeni sürmüş yeşermiş yapraklarsa meyvenin
hamlığına delalet eder.”*

Mevlana

İnsan kaç yaşında yaşlanır ya da insan artık yaşlandığını ne zaman hisseder? Belli bir yaştan sonra herkesin kendi kendine soracağı sorulardan biridir bu. Ancak bu soruya net bir cevap vermek mümkün değil. Çünkü yetmiş yaşında olup da hâlâ işlerinin başında olan insanlar

olduğu gibi, daha altmış yaşında dünyadan el etek çekenler de yok değil çevremizde. Ancak yaşlılık gelmeden önce emareleri belirir. Nasıl mı?

“İnsan, gençken bugünü yaşar. Geçmişe, anılara takılmaz. Daha yapacağı çok şey, tadacağı çok lezzet, gideceği çok yer, yazacağı çok kitap vardır. Sonra bir gün bilinen lezzetleri, gidilen yerleri, yazılmış kitapları konuşmaya başlarsınız. Yaşlandınız demektir. Ne yapalım! Kural böyle...” (Asaf Savaş Akat, 25.11.2003 Vatan Gazetesi). Evet, yaşlılık usul usul yaklaşır ve bir gün yaşlılık gerçeğiyle yüz yüze geldiğimizde, işte o zaman yaşlandığımızı anlarız.

Ünlü filozof Eflatun, *“Tek başına gelmediği için yaşlılıktan korkun!”* diyerek yaşlılıkla gelen değişimlere dikkat çekmiştir.

Yaşlılık dönemi, bir takım güzelliklerinin yanı sıra, beraberinde sıkıntılar ve meşakkatler de getirir. Bundan dolayı kimilerince kabullenilmesi oldukça zor bir dönemdir. Bu sebeple pek çok kişi bu dönemi içine kapanarak, toplumdan uzaklaşarak büyük bir karamsarlık içerisinde geçirir. Artık bir işe yaramadıklarını, insanların kendilerine “işe yaramaz, düşkün, kocamış” gözüyle baktıklarını düşünürler ve kendilerini yalnızlığa mahkûm ederler. Kimi-

leri de hastalanarak ve şikâyet ederek karşılar yaşıllığı. İster ki, herkes hep etrafında olsun, kendisiyle ilgilensin. Bu ilgi isteğinden dolayı ya hep hastadırlar ya da her an hastalanacaklardır. Yaşıllığı insan hayatı için doğal bir süreç olarak görenler için ise durum daha kolaydır. İyimser bir yaklaşımla yaşıllığı kabul edenler, hayatlarının bu son dönemlerini rahat ve huzurlu bir şekilde geçirirler.

Emeklilik insanın hayatındaki dönüm noktalarından biridir. Bu aynı zaman da yukarda sorduğumuz yaşıllık ne zaman başlar sorusunun cevaplarından biridir. İnsanın sahip olduğu du-

rumun ve gücün kaybı anlamına da gelir emeklilik. Çünkü insanlar emeklilikle beraber hem işlerini hem de sosyal çevrelerini kaybederler. Artık çevrelerinde ne sözlerini dinleyen ne de kendilerine ihtiyaç duyan birileri vardır. Daha önce görüşleri alınan, danışılan kimselerken şimdi ne arayanları ne de soranları vardır. İşte tüm bunlar beraberinde eksiklik ve yetersizlik duygusunu getirmekte ve hayata karşı onları daha dayanaksız kılmaktadır.

Yaşlılar bir yerde geçmişle beraber yaşarlar. Her yaşadıkları olayı geçmişle mukayese ederek anlamlandırmaya çalışırlar. Yeni olan her şey onları korkutur ve ürkütür. Bu sebeple geçmişlerine daha sıkı bir şekilde sarılırlar. Sürekli anılarını yâd eder ve geçmişe özlem duyarlar. Bu durum genç nesillerle aralarındaki mesafenin gitgide açılmasına ve onları anlamada ve iletişim kurmada zorluklar yaşamalarına sebep olur. Ne tam geçmişten kopabilmişler ne de günümüze ayak uydurabilmişlerdir.

Ömrün sonbaharında her gün bir yaprak düşer dalından. Çevrelerinde olanlar birer birer terk-i diyar ederler. Eşlerini, dostlarını, arkadaşlarını teker teker sonsuzluk diyarına yolcu ederken, içlerini bir boşluk sarar. Ne yapsalar dolduramazlar, nice yılları beraber geçirdikleri

hayat arkadaşlarının, can yoldaşlarının ve dostlarının yerini.

Yaşlılık çağı kişinin ölüme en çok yaklaştığı dönemdir. Yaşlı kişi ölüm gerçeği üzerinde daha fazla düşünmeye başlar. Artık hayatın sınırlı olduğunu, ölümün kaçınılmaz olarak kendini beklediğini idrak eder. Ölüme yaklaşmanın şuurunda olan bir ihtiyarı rahatlatan tek şey, sağlam bir hayat felsefesidir. Ölümlü bir son, bir yok oluş olarak gören yaşlı bir insanı teselli etmenin imkânı yoktur. Bu noktada mutlu bir ihtiyar ancak ölümlü bir terhis tezkeresi, ebedi âleme giden bir yol olarak görendir (Nevzat Tarhan, *Mutluluk Psikolojisi*, İstanbul 2005, s. 113).

Yaşlılık çağı kişinin fiziksel yapısında ve ruhsal dünyasında bir takım değişimlerle kendini gösterir. Saçlar ağarır, kırışıklıklar çoğalır, refleksler yavaşlar, bedeninin bazı fonksiyonları azalır veya kaybolur, hafızada kayıplar başlar, kemikler zayıflar...

Yaşlılık çağı bir takım fizyolojik ve psikolojik hastalıklarında ortaya çıktığı bir dönemdir. Yaşlandıkları gerçeğini onlara en çok hatırlatan da bu hastalıklardır. Artık eski güçleri ve kuvvetleri kalmamıştır, hafızaları zayıflamıştır. Geriye doğru seyreden vücut gelişimi beraberinde pek çok hastalığı da getirmiştir.

Mevlana, Mesnevi’de yaşlılığın belirtilerini şöyle sıralar:

Yaşlılıkta berbatlaşır, saçlar dökülür çıplak kalır

Bir zamanlar naz ve eda ile salınan

Mızrak gibi o dümdüz o boy pos

Kocalıkta bükülür iki büküm olur

Yay gibi eğilir de iki kat olur.

Lale renkli yüz yaşlılıkta safrana döner sararır

Parıl parıl parlayan o saç o baş

Aslan gibi güçlüyken tükenir takatsiz kalır.

Yaşlılık, yaşanan ömrün son demleri ve ölüm doğru gidişin bir basamağı, dünyaya ve mala karşı hırsın ve sevginin arttığı bir dönemdir. İnsanoğlu yaşlanıp, vücudu yıpransa da iç dünyasındaki ebedilik arzusu bâkidir. Sevgili Peygamberimiz bu gerçeği şöyle ifade eder: *“İnsan ihtiyarlasa bile, onun iki duygusu hep genç kalır: Dünya sevgisi ile çok yaşama arzusu.”* (Buhari, “Rikak”, 5; Müslim, “Zekat”, 113)

Ölümü, ebedi âleme açılan bir kapı ve ruhu huzur ve itminana ulaştıran vasıta olarak görenler dünyevî hırslarından kurtulur, ömürlerinin son demlerini ibadetle ve hayırlı amellerle doldurarak geçirir.

Yaşlılık dönemi iyi değerlendirilebilirse insan için bir fırsat ve nimete dönüştürülebilir. Çünkü bu dönem gençliğin aksine hayatın muhasebesinin yapıldığı, yanlışların ve doğruların tüm açıklığıyla görüldüğü, olaylara daha geniş bir perspektiften bakıldığı kısaca artık hayatın sırrına vâkıf olduğu dönemdir.

Ömürlerini güzelliklerle dolduranlar ve geri dönüp baktıklarında hayırla yâd edilecek bir ömür bırakanlar kendilerini bekleyen yaşlılık yıllarını kalp huzuru ve sükûnet içerisinde geçirirler. Dolayısıyla yaşlılık, bir semere devşirme, mükâfat alma dönemidir. *“Nasıl yaşarsanız öyle*

yaşlanırsınız.” sözü, tatminkâr bir ömür süren, ardında hayırlı eserler ve hizmetler bırakan kişilerin yaşlılık dönemlerini daha rahat geçireceklerini ifade etmektedir.

Yaşlılık Hayattan Kopma Değildir

“Beynimiz yeni tecrübeler keşfettiği sürece insan genç sayılır.”

William Gladstone

Nedense toplumumuzda yaşlılıkla ilgili pek çok yanlış yargı ve ifade bulunmaktadır. Bu yanlış yargılardan biri de yaşlılıkla beraber insanın hayattan el etek çekerek köşesine çekilmesi ve ölümü beklemesi gerektiği şeklindeki yargıdır. “Yaş yetmiş, iş bitmiş”, “Ununu elemiş, eleğini asmış” vb. sözlerle ifade edilen bu yanlış yargılar gerçeği yansıtmaktan oldukça uzaktır. Zira yaşlılık atıl kalma, hayattan kopma ve ka- buğuna çekilme değildir. Aksine yaşlı insanlar bir ömür geçirdikleri bu dünyada bilgi, görgü ve tecrübeleriyle geçmişle bu gün arasında bir köprü vazifesi görürler.

Yaşlılarımız bizim hafızamız ve geçmişimizdir. Onlar bizim bilgimiz, birikimimiz ve

tecrübemizdir. Bugünümüzün inşasında onların katkısı ve emeği vardır. Onlar hayatta karşılaştıkları olaylardan dersler çıkarmış, hayatı özümsemiş ve adeta hayatın içinde pişmiş ve olgunlaşmışlardır. Bilge ve saygın bir konuma gelmiş bu insanların tecrübe ve birikimlerinden faydalanılabilir. Aile içerisinde herkesin sevdiği, saygı duyduğu bir yaşlı insanın bulunması, aile bireyleri arasındaki bağların güçlenmesini ve herkesin birbirine karşı daha özenli ve saygılı davranmasını sağlar. Aynı zamanda insanî ve ahlâkî değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında da etkin rol oynar.

Yaşlıları nasıl memnun ve mutlu edebiliriz? Elbette onlara henüz işlerinin bitmediğini ve yaşadıkları müddetçe yapacakları daha pek çok şey olduğunu hissettirdiğimiz zaman... Mesela aile ortamı içerisinde de yaşlılara onların yapabileceği bir takım işler verebiliriz. Bu işler, onların kendilerini daha iyi hissetmelerine ve aile içerisinde onlara hâlâ ihtiyaç duyulduğunu hissetmelerini sağlayacaktır. “Küçük bir iş, o bir saatte yapacağına ben hemen hallederim” diye düşünmek yerine, yaşlıların bu işi başardıktan sonra nasıl mutlu olacakları ve kendilerine güven duyacakları düşünülmelidir.

Yaşlıların yapabilecekleri işler arasında çiçeklerin sulanması, bahçe işleri, çocuklara göz kulak olma, ufak tefek alış-verişler, örgü vb. el işleri sayılabilir. Tabî bu işler ailenin durumuna göre değişebilir. Özellikle anne-babanın beraber çalıştığı ailelerde; çocukların nasıl bakacağından emin olmadıkları bakıcılara emanet edilmesi yerine, dede ve nineleri tarafından bakılması daha makul bir çözüm olacaktır.

Ünlü Romalı düşünür Cicero, yaşlıların sahip oldukları bilgi ve tecrübeleri ile yapacakları daha çok işleri olduğunu ve onlardan faydalanmanın önemi hakkında şöyle diyor:

“İhtiyarlık, insanı işlerden uzaklaştırmış derler. Evet, ama hangi işlerden? Önce onu

tain etmeli. Gençlik isteyen, kuvvet isteyen işlerden değil mi? Bir kere ihtiyarların kuvveti yoktur diye üzülmemeli. Çünkü onların kuvvetli olmalarına lüzum yoktur. Vücut halsiz de olsa, ihtiyarlara göre manevî kuvvetlerle yapılacak işler var mıdır? Ya tecrübeleriyle, düşünceleriyle büyük işler gören ihtiyarlara ne demeli? İhtiyarların işe yaramadığını söyleyenler ne söylediğini bilmeyen insanlardır. Böyle bir iddiada bulunmak, bir gemiden dümencinin hiçbir işe yaramadığını söyleme gibidir.

Öyle ya, gemide kimi direğe tırmanır, kimi güvertede koşar, kimi geminin suyunu boşaltır. Dümenci ise geminin arka tarafında dümen elinde rahat rahat oturur. Hâlbuki geminin selameti namına en önemli vazife dümencidedir. Gerçi ihtiyarlar gençlerin yaptıkları işleri yapamazlar ama çok daha büyük, çok daha iyi işler görürler. Büyük işler kuvvetle veya çeviklikle değil, düşünceyle, sözünü geçirmeyle, ortaya doğru fikirler atmayla başarılır.” (Can Alpgüvenç, *İhtiyarlık Dersleri*, İst. 2007, s. 23.)

Yaşlılığı daha verimli ve sevimli hâle getirmek, kişinin hayata bakışıyla yakından ilgilidir. Yaşlılık çağı, yukarıdaki anekdotta da vurgulandığı gibi işlerden ve hayattan uzaklaşma olarak algılanırsa bu kişi için zor bir sürecin başlangıcı demektir. Ancak ihtiyarlık uzun bir çalışma hayatının sonucunda elde edilen bir mükâfat ve hayattan elde edilen semerenin devşirilmesi olarak bakılırsa daha keyifli ve güzel karşılanır. Zira insanın bu yaşlarında da yapabileceği çok işler vardır. Öncelikle yoğun çalışma hayatında fırsat bulup da yapılamayan bir takım aktiviteler ve sanatsal uğraşlar için en uygun zamandır. Bu tür faaliyetlerde bulunmak hem yaşlı insanın zamanını değerlendirmesine hem de bir işe yaradığı duygusunu kazandırarak hayata daha sıkı sarılmasına vesile olacaktır.

Yaşlanmasına rağmen üretken olmayı beceren insanlar daha az çöküntüye uğramaktadırlar. İnsanoğlu eli tutup, şuuru yerinde olup, ayakta durduğu sürece bir şeyler üretmelidir. Tembellik, yaşlanma sürecini hızlandırmaktadır. Üretmeyip boş duran ve yaşlılığı bir felâket olarak değerlendirenlerin çok kısa bir zaman zarfında kanser veya ağır hastalıklara yakalandıkları gözlemlenmiştir. (Nevzat Tarhan, *Kendinizle Barışık Olmak*, Zafer Yay., İstanbul 2001, s. 99)

Evde bulunan büyükanne veya büyükbaba, gençler için âdeta geçmişle bugün arasında bir köprü vazifesi görür. Gençler yeni öğrendikleri bilgileri ve dinamiklerini büyüklerinin tecrübeleriyle birleştirebilirlerse daha az yanlış yapar ve hayata karşı daha donanımlı olabilirler. Özellikle yaşlılar daha sevecen daha merhametli oldukları bu çağlarında çocuklarla çok daha rahat iletişim kurabilirler. Dedelerin ve

ninelerin torunlarına tatlı bir üslupla anlatacakları masallar, Sevgili Peygamberimizin ve onun güzide ashabının hayatları ve ibretli hikâyeler, değerlerin yeni kuşaklara aktarılması açısından önemsenmelidir.

Son yapılan araştırmalar beynin sürekli olarak yeni şeyler öğrenmesinin hücre yaşlanması- nı yavaşlattığını ortaya koymuştur. Yaşlılıkta sık görülen unutkanlık ve bunun ileri aşaması olan bunama, beyinsel faaliyetlerin devam ettirilmesiyle önlenabilir. Yaşlı insanlar yeni kurslara katılarak, satranç oynayarak, bulmaca çözerek, kitap okuyarak, sağlıklarının elverdiği ölçüde seyahat ederek bu hastalıkları kendilerinden uzaklaştırabilir.

Yaşlanmanın yaşla ilgisi olmadığını ve çok yaşamakla yaşlanılmayacağını gösteren pek çok örnek var. İnsan kaç yaşında olursa olsun, hayata dair isteklerini, ümitlerini ve heyecanlarını kaybetmemişse genç sayılır. İşte bunun örnekleri:

Kristof Kolomb Amerika'yı keşfe çıktığı ilk yolculuğunda elli yaşını çoktan aşmıştı.

Mimar Sinan Süleymaniye Camii'ni bitirdiğinde yetmiş yaşını çoktan geçmişti. Ustalık eserim dediği Selimiye Camii'ni tamamladığında ise seksen altı yaşındaydı.

Pasteur kuduz aşısını bulduğunda altmış yaşındaydı.

Galileo ayın günlük ve aylık çizimlerini yaparken yetmiş üç yaşındaydı.

Goethe en büyük eseri Faust'u ölümünden bir yıl önce, yani seksen yaşında bitirmişti. (Bekir Onur, *Gelişim Psikolojisi*, İmge Kitapevi, Ankara 1995, s. 331)

Tek ihtiyaçları ilgi ve Sevgi

“Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.”

(İsra, 17/24)

İnsan hayatının ilgi ve sevgiye en çok ihtiyaç duyduğu iki önemli dönemi vardır. Bunlardan birincisi çocukluk dönemi, diğeri de yaşlılık dönemidir.

Yaşlılık döneminde insan, hayatın kazandırdığı tecrübelerle yüklüdür, ancak beden ve ruhen yorulmuş olabilir, bu itibarla özel bir ilgi ve saygıya layıktır.

Geçmiş çağlardaki toplumlar da yaşlanan ve üretimin dışında kalan yaşlıların çeşitli şekil-

lerde ölüme terk edildikleri anlatılır. Sibiryâ'da yaşlanınca güç ve kuvvetten düşen böylece başkalarına bağımlı hâle gelen insanların aile meclisinin kararıyla öldürölmelerine karar verildi. Eskimolar yaşlılarını buzdan kulöbelerde ölüme terk ederlerdi. Eski Japonların ise yaşlılarını “ölüm dağları” denilen dağlara bırakılmaları gibi uygulamaların varlığı çok korkutucu ve ürpertici. (Beyza Bilgin, *İslâm ve Çocuk*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara 2003, s. 108)

Yaşlı insanlara karşı geçmişte gösterilen bu insanlık dışı muameleler artık çok eski çağlarda kaldı. Ancak günümüzde de yaşlılara yapılan başka türlü muameleler söz konusu. Belki onları ölüm dağlarına bırakmıyoruz ama bizlerde yaşlılarımızı evlerinde, odalarında, huzurevlerinde yalnızlığa bir bakıma kendi başlarına ölme terk ediyoruz. Hayatlarının son demlerini yaşayan bu insanlar belki annemiz, belki babamız veya bir yakınımız olabilir. Kısacası onlar bizim hayatımızın pek çok döneminde beraber olduğumuz büyüklerimiz. Onların hayatlarının son günlerini huzur ve sükûnet içerisinde geçirmelerini sağlamak onlara karşı göstermemiz gereken vefa ve insanlık borcunun gereğidir.

Yaşlılar aslında bizden çok şey istemiyorlar. Onların ihtiyacı biraz ilgi, biraz sevgi. Kendilerini rahat hissedecekleri sıcak bir aile ortamı. Sevecen bir bakış, içten bir tebessüm, ve gü-leryüz... Huzurevinde yapılan bir mülakatta yaşlıların ortak düşünceleri her şeyi anlatmaya yetiyor: “Bu yaştan sonra çok yemek, çok giymek zaten bizi ilgilendirmiyor. Bizim istediğimiz, çocuklarımızdan, torunlarımızdan ilgi görebilmek, onları sevebilmektir...” (Zeki Tan, “Yaşlıya Din Hizmeti Sunarken Onların Yaşam Kalitesini Artırma ve Yaşlılığı Anamlı Kılmada Dinin Tanıdığı Pozitif Ayrımcılığın Boyutları”, I. *Din Hizmetleri Sempozyumu*, s. 14, Ankara, 2007)

Fizyolojik yaşlanmanın getirdiği sorunlar, insan psikolojisini de etkilemekte ve moral durumunu üzerinde büyük tahribat yapmaktadır. Hafıza kaybı ile başlayan iletişim sorunu yanında, etraftaki tanıdık simaların ölümleriyle de gün be gün yalnızlığa itilen yaşlılar, toplumdan âdeta dışlanmakta ve buna bağlı olarak mut-

suz ve huzursuz olmaktadırlar. Bu itibarla yaşlılık dönemlerinde hassas olup daha fazla ilgiye muhtaç olan yorgun yaşlılarımıza sevgi saygı ve hoşgörünün hâkim olduğu huzurlu ortamların oluşturulmasıyla onlara moral vererek cesaretlendirmek ve başarabilecekleri işlere onları motive etmek amacıyla sosyal etkinliklere ağırlık verilmelidir. Çünkü onlara gösterilecek güleriyüz, sevgi ve saygı tüm armağanlardan daha değerlidir.

Hayatta hepimizin meşguliyetleri var. Hiçbir meşguliyet annemizi babamızı aramamıza, onların hâl ve hatırlarını sormamıza, ihtiyaçlarını karşılamamıza engel olmamalıdır. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah, yanımızda yaşlanan anne babamıza ilgi alaka göstermemizi, onlara iyi muamelede bulunup gönüllerini almamızı söylüyor:

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: “Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.” (İsra, 17/23-24)

Bu ayet-i kerimelerde Yüce Allah insana şöyle bir hatırlatmada bulunuyor:

“Sen küçükken anne ve baban seni bin bir zahmet ve güçlük içinde büyük bir sevgi ve ihtimamla büyüttüler. Şefkat ve merhametle kucaklayıp bu günlere getirdiler. Şimdi onlar senin yanında yaşlandılar, şefkat ve

merhamete muhtaçlar. Sen onlara sevgi ve merhametle yaklaş. Onların kalplerini kıracak incitecek, üzecek davranışlardan sakın. Yaşlılığın getirmiş olduğu hastalıklar onları düşkün ve geçimsiz yapmış olabilir. Ama sen geniş gönlü ol, sabır göster. Güzel sözler ve davranışlarla kalplerini

kazan. Onlara hayır duada bulun. Şikâyetlerini ve rahatsızlıklarını dinle, en güzel muameleyle onlara muamele et. Huysuzlukları, şikâyetleri karşısında yüzünü ekşitme, suratını asma, “öf” bile deme. Çünkü onlar şimdi sana muhtaçlar, tıpkı senin çocukken onlara muhtaç olduğun gibi...”

Yüce Allah bu ayetlerde, insanı unuttuğu geçmişine götürmekte ve bazı hatırlatmalarda bulunmakta... İnsanın her zaman bu hâlde olmadığını, güçsüz ve muhtaç olduğu zamanlardan geçtiğini ve o günlerde anne ve babasının yanlarında olduğunu hatırlatmakta. Aslında hepimizin anne ve babamızın bizim için katlandıkları sıkıntıları ve fedakârlıkları duymaya ve yeniden hatırlamaya ihtiyacı var. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle nankör olan insan geçmişçi çabucak unutabiliyor.

Yaşlılıkta insan, içinde bulunduğu dönem dolayısıyla fazlasıyla duygusaldır. İlgiye ve sevgiye çocuklar kadar muhtaçtır. Çocukların yetişmesinde sevgi nasıl belirleyici bir role sahipse, yaşlılar da aynı şekilde sevgiyle, ilgiyle hayata tutunurlar. Hz. Peygamberin yaşlılarla iletişimi bu konuda bizlere yol gösterici örneklerle doludur. Yaşlı kimselere ikram edilmesinin sevap olduğunu belirten (Tirmizi, “Birr”, 75) Hz.

Peygamber, çevresindeki yaşlılara hürmet ve saygı göstermiş, ikramlarda bulunmuştur.

Peygamberimiz (s.a.s.) küçük yaşlarda anne ve babasını kaybetmiş olmasına rağmen anne-babası yerine koyduğu insanlara gösterdiği saygı ve ilgi gerçekten takdire şayandır. Sevgili Peygamberimiz, çocukluğunda evlerinde kaldığı amcası Ebu Talib'in eşi Fatıma Hanımı, dadası Ümmü Eymen'i, süt anneleri Süveybe ve Halime'yi her fırsatta arayıp sormuş, ziyaret etmiş, onlara hediyeler göndermiş, muhtaç olduklarında yardımda bulunmuştur. (Bkz. Ebu Davud, "Edeb", 120) Onun yaşlı insanlara göstermiş olduğu bu kadirşinaslık ve vefa hepimiz için örnektir.

Hız. Peygamber Mekke'yi fethettiğı zaman Hız. Ebu Bekir, artık pir-i fani olmuş âmâ babası Ebu Kuafe'yi sırtına alarak Hız. Peygamberin huzuruna getirmişti. Yaşlı bir insanın bu şekilde yanına getirilmesinden dolayı oldukça üzülen Peygamberimiz, Hız. Ebu Bekir'e: *"Yaşlı babanı buraya kadar yormayıp evde bıraksaydın da yanına biz gitseydik ya!"* (Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 160) buyurarak yaşlılara hürmet ve saygının nasıl olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Yaşlı ve düşkün hale gelmiş anne- babasına, büyüklerine bakmaktan kaçınan, şefkat ve

sevgi göstermeyen ve onlara karşı hatalı ve kusurlu davranışlarda bulunanlara Peygamber Efendimizin uyarısı da çok manidardır:

“Küçüklerimize merhamet etmeyen büyüklere saygı göstermeyen bizden değildir.” (Tirmizi, “Birr”, 15)

Sevgili Peygamberimiz sadece yaşlıların değil, düşkünlerin, zayıfların, yetimlerin ve kimse-sizlerin de gözetilmesi ve onlara yardım edilmesi gerektiğini her vesileyle teşvik etmiştir.

Yaşlı anne ve babalarına kol kanat geren ve hürmet gösteren evlatlar, onların Yüce Allah'ın katında red olunmayan dualarına da mazhar olurlar. Sevgili Peygamberimiz anne ve babanın evladı için yapmış olduğu duanın geri çevril-

meyip, kabul olunduğunu bildirmekte ve şöyle buyurmaktadır:

“Şu üç kişinin duası kesinlikle geri çevrilmez: Mazlumun duası, misafirin duası ve ana-babanın evladına duası. ” (Ebû Dâvûd, “Vitr”, 29; İbn Mâce, “Dua”, 11)

Buhari’de yer alan bir hadis-i şerifte anlatıldığı üzere, üç genç bir mağaraya sığınır. Ancak mağaradan çıkmak istediklerinde büyük bir kayanın mağaranın kapısını kapattığını görürler. Mağarada mahsur kalan üç genç, yuvarlanan kayanın kapattığı mağara kapısının açılması için yaptıkları güzel amelleri anlatmaya başlarlar. Gençlerden her biri yaptığı en makbul ameli sıralamaya başlar. Sonra da: “Allah’ım! Eğer bu hareketi senin rızan için yapmışsam, bu belayı üzerimizden kaldır!” diye dua eder ve mağarayı kapatan taş bir miktar açılır. İçlerinden biri de anne ve babasına yaptığı hizmeti, mağaranın kapısının açılması için anlatır. Ve sonunda mağaranın kapısındaki kaya aralanır ve gençler kurtulur. (Buhârî, “Enbiya”, 50)

Yaşlılar için en büyük korku yalnız kalmaktır. İyice güçten kuvvetten düşen bedenleri ve artan duygusallıkları yalnızlığın yükünü çekmekte zorlanmaktadır. Yaşlılığın getirdiği yalnızlık, yaşlı insanlar için en dayanılmaz durumlardan

biridir. Yaşlıların bu ruh dünyalarını anlamaya çalışmalı ve onlara kendilerini güvende hissettikleri sevgi dolu bir aile ortamı oluşturmaya çalışmalıyız.

İnsanlar anne ve babalarını huzurevlerine göndermeye karşıdır. Ama evlerindeki yaşlılarını da odalarında yalnızlığa ve ilgisizliğe terk ederler. Aslında onların bizden bekledikleri fazla bir şey değildir. Ziyadesiyle hassas ve kırılgan kalpleri bazen bir sıcak tebessümle kazanılabilir. Hatırlarını soracak bir ses, kendilerine uza-nacak bir şefkat eli ve sevgi dolu bir çift sözdür bekledikleri.

Şair Can Yücel yaşlıların yalnızlık duygularına şu şekilde tercüman olmaktadır:

Yalnızlığa dayanırım da bir başınalığa asla,
Yaşlanmak hoş değil duvarlara baka baka,
Bir dost göz arayışıyla,
Saat tıkırtısıyla...

Korkmam, geçinip gideriz bir mutlulukla,
Ama; 'Günün aydın, akşamın iyi olsun' di-yen biri olmalı

Bir telefon sesi çalmalı ara sıra da olsa kula-ğımızda

Yoksa zor değil, hiç zor değil demli çayı bardakta karıştırıp, bir başına yudumlamak doyasıya

Ama; ‘Çaya kaç şeker alırsın?’ diye soran bir ses olmalı ya ara sıra...

Huzurevi Son Çare Değil

“Saçı sakalı ağarmış yaşlı Müslüman’a saygı gösterip ikram etmek, Allah’a saygıdandır.”

(Ebu Davud, “Edeb”, 23)

Hayatın bitmek bilmeyen telaşesinde artık ayak bağı oluyorlardı. Bizimse onlara ayıracak hiç vaktimiz yoktu. Çünkü evimiz artık eski ev değildi. Akşamları aynı sofranın etrafında toplanan aile fertlerinin her biri bir yana dağılmıştı. Yorucu iş hayatı, uzun mesailer, sosyal hayatın gerektirdiği meşguliyetler, stres atmak için edindiğimiz uğraşlar arasında, fırsat bulursak uğradığımız yerlerdi evlerimiz. Ne arada bir uğradığımız evimiz, ne de yaşam tarzımız bir yaşlıya bakmaya uygundu. Yapılması gereken onlara yaklaştırmaya çalışırken bizler kolay olanı seçip onları hayatımızdan uzaklaştırdık ve kalan günlerini geçirmek üzere huzurevlerine terk ettik yaşlılarımızı.

Huzurevi denildiği zaman pek çoğumuzun aklına hemen kötü muamelelere maruz kalan yaşlıların haber konusu edildiği programlar geliyor. ‘Huzurevi’ ismiyle uyumlu olmayan bu çağrışımlar, olayın perde arkasındaki gerçeğin bir yansıması olarak da okunabilir. İnsanlar para verip karşılığında anne ve babalarının iyi bakıldığını düşünerek huzur buluyorlarsa bu adlandırmanın doğru olduğunu düşünebiliriz. Bu itibarla evlerimizden, hayatlarımızdan çıkartıp, bir başlarına yalnızlığa ve unutmaya terk ettiğimiz yaşlılarımızı bıraktığımız yerlerdir huzurevleri.

Yaşlıların perspektifinden baktığımızda durum o kadar trajiktir ki... Bin bir türlü fedakârlık ve sıkıntı içerisinde el bebek gül bebek büyüttükleri, başlarına bir şey gelmesin diye gözlelerinden bile sakındıkları, yemeyip yedirdikleri, giymeyip giydirdikleri evlatları onları artık bir yük gibi görmeye başlamıştır. Gönlünden çıkarmıştır ki, gözünden de ırak olmasını istemiştir. Hâlbuki şimdi ne kadar da muhtaçlar onlara... Uzun ve yorucu yılların sonunda artık hayatın zorlukları geride kalmış, kalan günlerini rahat

ve huzur içerisinde, evlatlarının ve torunlarının arasında geçirme hayallerini kurmaktadırlar. Ancak evlatları onları hayal kırıklığına uğratmış, yaşlı anne ve babalarını huzur evinde yalnızlığa ve kimsesizliğe mahkûm etmişlerdir.

Her şey büyük bir hızla değişiyor. Modern hayat yeni davranış kalıpları ve yeni alışkanlıklarıyla hayatımızın başköşesine kuruluverdi. Elbette bu değişimden aile de nasibini aldı. Öyle ki, çocuklar kreşlerde, yaşlılar huzurevlerinde... Çocuklar dede ve ninelerini görmeden, sıcaklıklarını hissetmeden büyüyorlar. Onların tatlı masallarını, ninnilerini dinlemeden uyuyorlar. Artık evler aksakallı bilgilerden, pamuk gibi sevecen ninelerden yoksun... Artık her şeyi sorduğumuz internetimiz, gözlerimizi ayırmadan seyrettiğimiz televizyonlarımız var. Ve artık daha yabancıyız birbirimize, daha sevgisiz, daha yalnız ve daha mesafeliyiz...

Çekirdek aile yapısının günümüzde yaygınlaşması, evlenen çiftlerin ayrı oturması, yaşlıların bir yandan genç aile üyelerinden ayrılmasına yol açarken, diğer yandan da bunların barındırılmalarını önemli bir sorun haline getirmektedir. Doğal olan kişinin hayatının son demlerini çocuklarının yanında, yakın çevresi içinde, sevgi, ilgi ve himaye görerek geçirmesidir.

Bu itibarla hayatlarını evlatlarına adayarak yaşlanmış insanların yeri nevzuhur huzurevleri değil, onları baş tacı edecek evlatlarının ve torunlarının sıcak kucakları olmalıdır. Bununla birlikte şartlar gereği, kimsesizlik veya başka sebeplerle, çocuklar için yetiştirme yurdu kadar yaşlılar için darülacezeler gibi kurumlara da gerek duyulabileceğini de göz ardı etmemek gerekir. Ancak aslanan, yaşlıların ömürlerinin bu zor döneminde kendi evlerinde, ailelerinin içinde yaşamalarıdır. Çünkü yaşlılar çoğunlukla sürekli yaşadıkları çevrede, hatıraları, akraba ve yakınlarıyla iç içe olmak isterler. Yalnız kalmak ve yaşamak onların tercihi değildir. Onlar kendilerine değer verilmesini, saygı gösterilmesini, sevgi ve şefkatle yaklaşılmasını arzu ederler.

Sevgili Peygamberimize uzaklardan biat etmek üzere bir adam gelir: *“Ben sana hicret etmek üzere biat etmeye geldim. Fakat arkamda ağlayan iki yaşlı insan bıraktım.”* deyince Hz. Peygamber: *“Dön, o ikisini ağlattığın gibi güldür.”* der. (Ebu Davud, “Cihad”, 32) Benzer şekilde Hz. Peygamber’e gelerek Allah yolunda cihat etmek için izin isteyen kişiye, Rasulullah, anne ve babasının sağ olup olmadığını sorar. Sağ olduklarını öğrenince eğer Allah’tan mükâfat istiyorsa gidip, anne ve babasına hizmet ve ikramda bulunmasını tavsiye eder. (Müslim, “Birr”,

6) Hz. Peygamber bu sözleriyle, yaşlı anne ve babaya bakımın, hizmetin, onları koruyup, gözetmenin bir evladın öncelikli vazifesi olduğunu vurgulamıştır.

Yaşlıların yeri evlatlarının yanıdır. Çünkü anne ve babanın hakkını ödemek öyle kolay değildir.

Sevgili Peygamberimiz anneye ve anne sevgisine özel bir önem vermiş, cenneti anaların ayaklarına sermiş, (Nesâî, "Cihad" 6) anne ve babasının yaşlılıklarına erişip, onlara bakma imkânı olduğu hâlde bunu ihmal ederek böylelikle cenneti elden kaçıranlara acımıştır: Bir gün *"Yazıklar olsun o kimseye... Yazık yazık..."* dediğini duyan sahabe: *"Ey Allah'ın elçisi kime yazıklar olsun"* diye sorunca Hz. Peygamber: *"Anne ve babası veya bunlardan biri yanında ihtiyarlayıp da yine de cennete gidememiş kimseye yazıklar olsun diyorum."* (Müslim, "Birr", 9) buyurarak, cennete giden yolun anne ve babaya hizmet etmekten geçtiğini bildirmiştir.

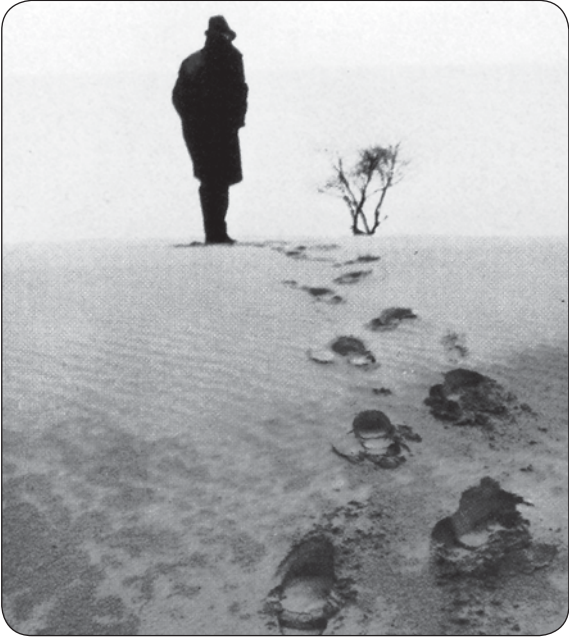
Hz. Peygamber en faziletli ameli sıralarken vaktinde kılınan namazdan sonra ana- babaya iyiliği (Buhari, "Edeb", 1), buna karşılık büyük günahları sıralarken de Allah'a ortak koşmaktan sonra ana- babaya asi olmayı (Buhari, "Edeb" 6) saymış, *"Anne ve babanıza iyilik ve ihsanda bu-*

lunun ki, çocuklarınızda size itaat etsin ve saygı göstersiz.” (Hakim, Müstedrek, IV, 154) diyerek anne ve babaya sevgi ve saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hız. Peygamber sadece anne babaya gösterilen sevgi ve saygıyı onların dostlarına da gösterilmesini tavsiye etmektedir. Hatta anne baba öldükten sonra onların hatıralarına gösterilen saygının bir göstergesi olarak, dostlarının ziyaret edilmesini ve gönüllerinin alınmasını bildirmiştir. Yaşlı insanlara saygıyı emreden bu peygamber tavsiyesi kulak ardı edilmemelidir. Çünkü çocuklarımıza gösterdiğimiz sevgi ve şefkati yaşlılardan esirgemek ve onları huzurevlerinde yalnızlığa terk etmek, hayatın bütünlüğünün bozulması, merhametin yeryüzünden silinmesi anlamına gelecektir. Unutmayalım ki, o merhamete bir gün bizler de muhtaç olacağız.

Kıssadan Hisse

Yaşlı adamın biri eşini kaybedince, yalnızlığına çare olur ümidiyle oğlunun ve gelininin yanına sığınır. Önceleri oğlu ve gelini onu iyi karşılar, ilgi gösterirler. Ancak zamanla yaşlı adamın sağlığı iyice bozulur ve artık kendine bakamaz hâle gelir. Gelini bir süre bakımını yapar. İyice

elden ayaktan düşen yaşlı adamın bakımı zor hâle gelince gelin şikâyet etmeye başlar. Sürekli eşine babasını alıp uzak bir yere götürmesi için baskı yapar. Yaşlı adamın oğlu bu fikre başta itiraz etse de eşinin ısrarına ve şikâyetlerine boyun eğmek zorunda kalır.

Bir sabah erkenden kalkar, babasını da kaldırır. Babasına onu pikniğe götüreceğini söyler. Yaşlı adam evden çıkıp gezmeye gideceğini sandığından çok sevinir. Baba oğul beraberce

yola koyulurlar. Şehrin iyice dışına çıkarlar ve dağlara doğru giderler. Oğlu bir yeri gözüne kestirir ve babasına burada duralım der. Ancak babası bu yeri beğenmez. Biraz daha giderler, oğlu orada durur ve burası iyi der. Ancak yaşlı adam burayı da beğenmez, biraz daha ilerlemek ister. Biraz daha giderler ve dururlar. Ancak yaşlı adamın burası da hoşuna gitmez. Artık iyice kızan oğlu, neden devam etmek istediğini sorar. Yaşlı adamın verdiği cevap oldukça manidardır. Acıyla gülümseyerek şöyle der:

“Beni ilk bırakmak istediğin yer, babamın babasını bıraktığı yerd. Sonraki yer, benim babamı bıraktığım yerd. Sonraki yerde durmayıp devam etmek istememin sebebi ise torunumun seni nereye bırakacağını merak etmemdi.” der.

BUNLARI OKUDUNUZ MU?

SORUNLARIMIZ - SORUMLULUKLARIMIZ SERİSİ

1. *İnsan Hakları* / Dr. Burhan ERKUŞ
2. *Şiddet ve Çocuklarımız* / Elif ARSLAN
3. *Toplum Yetimleri: Sokak Çocukları* / Dr. Havva SULA
4. *Değişen Dünyada Kadın* / Dr. Hafsa FİDAN
5. *Aile Huzuru* / Dr. Zekiye DEMİR
6. *Gençlik Sorunları ve İntihar* / Dr. Şenol KORKUT
7. *Yaşlılara Saygı* / Lamia LEVENT
8. *Toplumsal Emanet: Engelliler* /
Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ
9. *Din, Anarşi ve Terör* / Dr. Yaşar YİĞİT
10. *Çevre Bilinci* / Ayla ABAK
11. *21. Yüzyıl Türkiye'sinde Hurafeler* /
Dr. Kıyasettin KOÇOĞLU
12. *Tüketim Ahlakı ve İsraf* / Dr. Muhlis AKAR
13. *İş ve Ticaret Ahlakı* / Dr. Muhlis AKAR
14. *Sahtecilik* / Dr. Bahattin AKBAŞ
15. *Oynarken Tükenmek: Kumar* / Ayşenur ÇALIKÇI
16. *Madde Bağımlılığı* / Dr. Ömer MENEKŞE

BUNLARI OKUDUNUZ MU?

İNSAN HAKLARI

Dr. Burhan ERKUŞ

Pek çok hak ihlâlinin yaşandığı günümüz dünyasında “her iyiliğin bir sadaka” olduğunu söyleyen nebevî mesajın temsilcisi olan biz Müslümanların, yeryüzünde adaletin ve hukukun kökleşmesi için İslâm’ın hayat veren değerlerini tüm insanlığa tanıtmak sorumluluğu ve zorunluluğu daha lüzumlu hâle gelmiştir.

AİLE HUZURU

Dr. Zekiye DEMİR

Ailenin korunması, bireysel ve toplumsal huzurun temininde büyük rol oynar. Huzurlu bireylerden oluşan aileler, huzurlu toplum meydana getirir. Bu yüzden ailede huzur, ailenin birliği ve devamının ön şartıdır. Huzurlu olmayan bireylerden sağlıklı bir aile, dolayısıyla sağlıklı bir toplum kurulamaz.

DEĞİŞEN DÜNYADA KADIN

Dr. Hafsa FİDAN

Her toplum ve kültürde toplumsal ortam, kadın ve erkeklerin rollerini kendi içinde şekillendirmiştir. Bu roller sadece kadınlık ve erkeklik rolleri adı altında kabaca belirlenmemekte, kız çocuğu, erkek çocuk, genç kız ve genç erkek rolleri, gelin, damat, kayınvalide, kayınpeder rolleri gibi birbiriyle ilişkili toplumsal kalıplar ya da iç yapılanmalar oluşturmaktadır.